

Allerheiligen 2020

Er is een nogal omstreden filosoof, waar u vast wel eens van hebt gehoord, genaamd Friedrich Nietzsche. Zonder nou precies uit te leggen wat de gedachten van Nietzsche zijn, moet ik toch wel zeggen dat zijn wijsbegeerte erg misbruikt werd - en weer wordt - door de politiek. In de tweede Wereldoorlog zien we dat opduiken bij de nationaalsocialisten in Duitsland, die enorm misbruik maakten van Nietzsche. Aan de andere kant was Nietzsche ook geen goede maatjes met de kerken. Hij wilde graag woorden van Jezus belachelijk maken. Toch is er wel iets van hem te leren. Maar daarover later. Eerst gaan we nog naar Sefanja kijken.

Sefanja wilde dat Gods volk gerechtigheid en nederigheid nastreefde. Maar hij wist dat zo'n mensengemeenschap altijd een minderheid zou zijn. "Ik laat binnen uw muren alleen nog een nederig, bescheiden volk over, dat zijn toevlucht zoekt bij de naam van de HEER." (Sef.3:12) Inderdaad, zo zijn de mensen die door Jezus Christus worden geroepen: niet noodzakelijk heel slim, niet heel erg invloedrijk, niet van een gegoede familie, maar zeker wel tegen de draad en de cultuur in als ze iets vertellen over de gang van zaken in de wereld. Ook de apostel Paulus begreep het, want hij zei: "Nee, wat voor de wereld dwaas is, heeft God uitgekozen om de wijzen te beschamen; wat voor de wereld zwak is, heeft God uitgekozen om het sterke te beschamen; wat voor de wereld van geringe afkomst is en onbeduidend, heeft God uitgekozen; wat niets betekent koos Hij uit, om teniet te doen wat wel iets betekent, opdat tegenover God geen mens zich zou beroemen op zichzelf." (1 Kor.1:27-29) Het is Jezus Christus die onze gerechtigheid, onze verlossing, onze heiliging, onze wijsheid is. Dat is in tegenspraak met een mentaliteit die probeert zichzelf te rechtvaardigen en ook in tegenspraak met een mentaliteit die geluk wil vinden door middel van aardse rijkdom. In deze wereldse manier van denken is de wijsheid van Jezus Christus roekeloos. Het is soms zelfs het tegenovergestelde van wat wij menselijk geluk noemen.

Als we vandaag het Evangelie goed bekijken, lijkt het alsof Jezus elk gezond verstand omkeert. Mensen willen rijkdom en méér dan genoeg van alles; ze willen controle en gezag. Als het zou kunnen, wilden ze wel alle koninkrijken op aarde veroveren. Jezus spreekt met zijn zaligsprekingen alles tegen. "Zalig de armen van geest," zegt Jezus. Zijn wijsheid vertelt dat alleen de armen van geest de heerschappij van God kunnen bereiken.

Boven alles willen wij, mensen, pijn en lijden vermijden. En voor het grootste deel is het hedendaagse werkende systeem van ethiek gebaseerd op het beginsel van zoveel mogelijk plezier. Zo is het in onze neo-liberaal materialistische cultuur. Waarom zeg Jezus dan: "Zalig de treurenden, want zij zullen getroost worden"?

Wij worden boos als we over het hoofd worden gezien, of als we op het werk worden gepasseerd, of als we geen waardering vinden. We willen graag nummer één zijn. Maar Jezus zegt dat de nederigen het land erven.

We moeten groeien in de economie. Dat wordt ons wijs gemaakt. Steeds meer spullen; steeds meer projecten; steeds meer mensen om ons heen; maar Jezus leert in de Bergrede om honger te houden naar heiligheid, namelijk door te blijven verlangen naar recht en rechtvaardigheid. “Zalig die honger en dorsten naar de gerechtigheid”, dat zegt Jezus immers!

Veel mensen fladderen met een verdeeld hart van de ene liefde naar de andere, of ze zijn geïnteresseerd eerst in dit en dan weer in dat; en veel mensen hebben smakeloze verlangens. Al die mensen zich af waarom ze ongelukkig zijn! Ja, waarom? Begrijpt u waarom Jezus zegt: “Zalig de zuiveren van hart, want zij zullen God zien.”

Kijk naar de mensen die vrede willen stichten. Vaak roepen de omstanders: “Ach, het heeft toch geen zin.” Meestal worden ze veracht, zelfs door mensen die zich katholiek noemen. En er is een reden waarom Jezus denkt dat zijn volgelingen zullen worden vervolgd. Zijn wijsheid is namelijk een belediging voor natuurlijke slimheid. De Bergrede van Jezus wordt dan afgedaan als slapheid in plaats van wijsheid.

Friedrich Nietzsche probeerde de zaligsprekingen belachelijk te maken. Hij noemde ze voorschriften voor schapen en slaven. Kortom: regels voor kritiekloze en onvrije mensen. Nietzsche ging agressief te keer tegen de zaligsprekingen omdat hij zag dat Christus daarmee een verwoestende kritiek had op zijn idee van de supermens. Wat we van Nietzsche kunnen begrijpen, is dat hij het revolutionaire belang zag van de woorden van Jezus. Immers, als hij het belang niet had gezien, had er niet zo veel woorden aan gewijd. En daarbij hebben we nog een akelig contrast! Immers, veel gelovige katholieke dragen vrolijk de naam van christen, zonder zich ooit te hebben afgevraagd, wat die opzienbarende woorden van Jezus betekenen. Want ... die woorden zijn geen woorden van vroomheid, maar woorden van daadkracht die we in de lokale kerken van ons land heel erg missen. Je moet die zaligsprekingen niet bidden, maar je moet ermee werken en ermee leven! En dan is ieder woord dat suggereert dat Jezus het niet zo ernstig bedoeld heeft een belediging van God.

Norbert Schallenberg, pastor